

חללו עוסקים בשירה וזמרה, והללו ברקודים עמוקים. ומה הי' העולם חסר, לו היתה קיימת כת אחת של יהודים, וכולם כאחד היו מתפללים בנוסח אחד, בהנהגה אחת ובסגנון אחד?

וע"ז ענהו הח"ח זצוק"ל במתק שפתיו: עד שאתה שואלני על הכתות בעמנו, לך ושאל את הקיסר הרוסי, בשביל מה ולמה לו, כמה מינים חיילים: הולכי רגל, רוכבים על סוסים, יורים בתותחים, מעופפים באוירונים וצוללים במים אדירים. וכי מה הי' העולם חסר, לו היתה קיימת במלחמתו כת אחת של חיילים עם כלי מלחמה מטיפוס אחד, עם שר צבא אחד על כולם? אלא מביון שצריכים לצאת למלחמה ולנצח את האויב, זקוקים לתחבולות ודרכים שונים, ויש בזה מה שאין בזה. חיל ההולך רגלי, כחו יפה ללחום את אויביו בחרב וכחנית, מה שאין כן הרוכב על סוס קל, בכהו להניס את אויביו ולהפיל אימתו עליהם ביותר. והיורים בתותחים ובכלי קרב למרחוק בכחם לנהל את המלחמה על מרחק של כמה פרסאות, וחציהם רצים למרחוק, ואפילו כת המנגנים ומצלצלים בתופים, מסייעים בהנהגת המלחמה, לבל ירך לבב הלוחמים.

כן הדבר במלחמת היצר. כל הכתות של החסידים למיניהם, יחד את המתנגדים, כולם חיילים בגדוד ד', ללחום מלחמת מצוה את היצר, וכל אחד ואחד מסייע לנצח את האויב, זה בתורתו וזה בתפילתו, הללו בשירי זמרה והללו בתקע שופר, וכלכד שיכוונו לבם לאביהם שבשמים ג).

עשר תעשר את כל תבואת זרעך. (י"ד כב)

וכפסיקתא, עשר בשביל שתתעשר, אמר רבי אבא, רמז לפרגמוטומין ולמפרשי ימים, שיהיו מוציאין אחד מעשרה לעמלי תורה. ובכתובות דף ס"ז, גבי בתו של נקדימון בן גוריון, שלקמה שעורים מתחת רגלי בהמתן של ערביים, ואבי' הי' עשיר גדול, ופזר נתן לאביונים ביד רחבה, אבל „כדבעי למעבד לא עביד" ובשביל זה אבד ממונו בענין רע. ומכאן תשובה להרבה שואלים, מדוע אינם מתעשרים, אחרי שהם מפרישים מכספם לצדקה ולעמלי תורה, והתשובה היא יען כי אינם נותנים

מ ע ש י ל מ ל ד

ג) ופ"א שאלוהו חות דעתו, ע"ד החברות השונות של החרדים גיפא, לאיזו מהן זכות הקיום, ולאיזו אפשר להשתייך ולאיזו אסור להתחבר. וענה באידיש בזה הלשון: איך ווייס נאָר איין זאך, אז מען וועט קומען אויף יענעם עולם, וועט מען ניט פרעגען, צי דו האָסט באלאָנגט צו דער חברה, אָדער צו יענער חברה, נאָר מען וועט אוועקלייגען אַ ספר תורה, און מען וועט איהם פרעגען „קיימת מה שכתוב בה? האָסטו מקיים געווען אלץ וואס עס שטעהט אין דער תורה? אז מען וועט ענטפערען יא, וועט מען הייסען געהן אין גן עדן, און ווען ניט, וועט מען איהם הייסען קריכען אין פייער... והדברים עתיקים.

לפי הברכה אשר ברכם ד', כדבעי למעבד לא עבדי, הם מיחסים נתינתם לערך העני, אבל האמת אינה כן, אם העני נותן איזו פרוטות יוצא ידי חובתו כראוי, והעשיר צריך לתת חלק הראוי לו לפי עושרו הוא, ולא לפי ערך נתינת העני.

ולא לחנם משלו חז"ל ע"ז, בכתובות ד' ס"ז הנ"ל, "מלח מכין חסד" וכפירש"י שם, הרוצה שיתקיימו מעותיו ימלחם לצדקה, והכל יודעים כי חתיכת בשר גדולה דורשת מלה במדה יותר גדולה, ומי שמקמץ המלח מתקטנת ממילא החתיכה, וכההיא מעשה באחד שלא הוציא מעשרותיו כראוי, שאמרו לו קרוביו, לשעבר היית בעל הבית והקב"ה כהן, ועכשיו נעשית כהן והקב"ה בעה"ב, הובא במ"ד ובילקום כאן.

מ ע ש י ל מ ל ד

ד) ופעם הפך בזכותם של העשירים, שאינם מפרישים מהונם כראוי, וספר מה שראה פ"א ברחוב בעיר ווילנא, איך ששכור שכב על המדרכה וילדים רבים סבבהו, ושחקו על שכרותו. עבר שם אחד ואמר לשכור בבת צחוק על שפתי, "אדם שכמותך, חבל שאין אתה יודע מה שכרות עושה, לו הייתי משתכר אני כמותך, הייתי נזהר שלא לשכב בחוצות קריה, להראות לכל כי שכור אני..." כן ישנם הרבה, המלמדים חובה על האמידים שאינם נותנים לצדקה כפי כהם, ומהם מי שאומר לו הייתי אני במצבו, כי אז הייתי נותן ביד נדיבה לכל מוסדות התורה והחסד, ושוכח הוא, כי כל זה הוא מדבר, בעת שהוא עני ויש לו לב טוב, אבל מכיון שיתעשר, אזי יהפך לבו בקרבו ויקפוץ את ידו כמו אחיו העשיר, כי העשירות היא כמו שכרות.

מעשה בכפרי שהי' רגיל להביא שקים מלאים תבואה לעיר למכירה. וזאת לפנים בשוק הסוחרים, במו"מ עם הכפרים שלא ידעו קרוא וכתוב ומכש"כ חכמת החשבון, שעל כל שק שהאכר הריק לתוך אסמם היו מסמנים על הכותל בחתיכת נתר — קו, וכמספר הקוים כן מספרם של השקים.

בדרכו לעיר עם שקים מלאים תבואה, נכזה אזנו של הכפרי בדברי הסתה על הסוחרים, שכונתם להונות את המכרים, ובבואו העירה סרב למכור תבואתו באופן זה, ורק המציא המצאה אחרת. הניח את כובעו על השולחן והתנה עם הקונה, שעבור כל שק ושק שהוא הכפרי יריק אל האוסם יניח הקונה פרוטת נחושת בכובעו, וכאשר יגמור להריק את כל השקים ימנו ויספרו את הפרוטות, וכמספרם — מספר השקים, ואז יבוא על שכרו בעד כל שק ושק לפי המחיר שהושוו ביניהם.

בו בזמן שהקונה התעכב על יד האוסם לעמוד על טיב הסחורה, שב הכפרי דרך החדר שהכובע עם הפרוטות היו מונחים שם על השולחן, ומכיון שראה הפרוטות מונחות בכובע ואין איש שם בחדר, שלח ידו לתוך הכובע יגנב פרוטות אחדות ושם בכיסו... מבלי שהסוחר הרגיש בדבר... ולא עלה כלל על דעתו, שמכל פרוטה שהוא גונב הוא מפסיד לעצמו שק מלא תבואה...

את הספור הזה רגיל הי' הח"ח לספר בבת צחוק על שפתיו. כלפי אלה החושבים, שאם יקפוץ ידו מאחיו האביון, או ע"י שיחדול מלנדב לת"ת או ישיבה פרוטות אחדות, או על ידי שירות ממעשה שבת — יתעשר. ובאמת הפסדם של

אה"ח 1234567

אפס כי לא יהיה בך אביון, כי ברך יברכך וגו'. (ט"ו ד)

ותיבת „אפס“ אין לה באור לפי פשט הכתוב, ומה שייך זה לפסוק הקודם. ורש"י פירש, דהאי אפס קאי אפסוק שאהריו, היינו מתי לא יהי בך אביון, כי ברך יברכך ד'.

ונראה לבאר בפשוטו. התורה התחילה בפרשה הקודמת, עשר תעשר וגו' ואכלת לפני ד' אלקיך מעשר דגנך. עיין ברש"י, דהכתוב מיירי בשני מעשרות. מעשר ראשון ושני, ואח"כ מתחילה פרשת, כי תכלה לעשר, דמיירי בהפרשת מעשר עני בשנה השלישית במקום מעשר שני כדפירש"י שם. הרי דבכל שנה צריך להפריש חומש מן השדה. וידוע דע"פ הנהגת העולם נשאר לבעל השדה חומש לפרנסתו. דארבע הידות הוא לזריעה ולאכילת פועלים, כדמוכחי קראי בפ' ויגש, ונתתם חמישית לפרעה, ע"ש, ואח"כ מתחילה הפרשה, מקץ שבע שנים תעשה שמיטה, הרי דנגרע מעסק השדה חלק שביעי לבד שני מעשרות הנ"ל, נמצא דבעל השדה מפסיד בס"ה קרוב לשלישית השדה, א"כ יאמר האומר ח"ו, שע"י מצות התורה לא יוכל האדם להשתכר בעסק השדה, ורק בכסף יכול להרויח. והנה אח"כ בארה התורה דין שמיטת כספים, ואמרה, וזה דבר השמטה שמוט וגו'. לא יגוש את רעהו וגו' הרי שגם עסק הכספים אין בו תועלת. ופן יאמר האומר ח"ו, שהאדם מוכרח להיות אביון ע"י קיום התורה, כי בעסק שדה נגרע קרוב לשליש, ובעסקי ממונות, השמטה מקלקלת אותם, ע"כ סיימה התורה תיכף ואמרה, אפס כי לא יהי בך אביון וגו', ר"ל הזהר שלא תהי' אתה בעצמך הסבה לאביונותך, כי בהרכה דברים האדם גורם שיהיה אביון, אבל ממני

מ ע ש י ל מ ל ד

האנשים הללו גדול למאד. התורה הבטיחה ברכות למקיימי המצות. עשר בשביל שתתעשר, בשביל שמירת שבת תבורך לכל ימי השבוע. וע"י חלול שבת וקפיצת ידו מאהיו האביון הוא מונע הברכה מביתו. נדמה להם שמרויחים פרוטות ולאמתו של דבר מפסידים הם דינרי זהב.

ויש לפעמים שנגזר על האדם שימות בחטאו והקב"ה ברחמיו המרובים מתחסד עמו ומחליף את המות לעניות „עני חשוב כמת“. וזהו כוונת הפסוק בתהלים ל' ארוממך ד' כי דליתני, כלומר שהצלתני ממות ונעשיתי עני, ולא שמחת אויבי לי, המה השטן ומלאך המות.

בס' „חסד לאברהם“ מובא, שמלבד מה שמכריזים מ' יום קודם יצירת הולד, עוד שואלים את העתיד להברא, מי יעשר ומי יעני, כלומר אם ברצונו להברא עשיר או עני.

ומכיון שענינו רואות שרב מאד מספר העניים בעולם, נמצינו למדים, שהעושר איננו האושר האמיתי של האדם, ועפ"י רוב חיי העני מלאים ענין ותוכן. משא"כ השובע של העשיר שאינו מניח לו לישון.